

فرصت‌های عادلانه توزیع کنید، آن وقت ادعای عدالت داشته باشید

مصطفی کواکبیان

مردم‌سالاری، ش ۱۱۲۲، ۸۳/۹/۱۹

چکیده: چهارمین کنگره حزب مردم سالاری با حضور جمعی از فعالان سیاسی در تاریخ ۸۳/۹/۱۷ در تالار وحدت وزارت کشور با پیام حجت الاسلام سیدمحمد خاتمی و سخنرانی دبیرکل این حزب برگزار گردید. این نشست، اولین نشست کنگره پس از انتخابات نهمین دوره ریاست جمهوری محسوب می‌شود. جناب کواکبیان در این نشست اعضا را به استقامت در راه خدا و صبر توصیه نموده و سخنان خود را با آیه کریمه «اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ»^۱ آغاز می‌کند؛ ایشان سخنان خود را، در سه محور گزارشی، از عملکرد یکساله حزب، موضوع کنگره و تحلیل اوضاع و مسائل سیاسی کشور می‌پردازد.

دکتر کواکبیان پس از گزارشی، از عملکرد یکساله حزب به چند نکته اشاره می‌کند: ۱. حزب مردم‌سالاری در یکسال گذشته به جای گسترش بادکنکی و کمی، همه همت خویش را، به جذب نخبگان و ساماندهی کیفی اعضا مصروف داشته است.

۲. این حزب اقدام به تأسیس، شکل‌گیری و تقویت جبهه تحکیم دموکراسی و همگرایی با چهارده حزب و تشکل شناسنامه‌دار، نموده است.

۳. تشکیل ستاد انتخاباتی حزب مردم‌سالاری، در نهمین دوره انتخابات ریاست

بازتاب اندیشه ۷۰

۳۹

فرصت‌های
عادلانه
توزیع کنید،
آن وقت
ادعای عدالت
داشته باشید

جمهوری، در بیش از ۲۰ شهر کشور.

آن‌گاه وی، به معرفی کاندیدا، از سوی این حزب و رد صلاحیت آن، توسط شورای نگهبان و گلایه خود را، از این رد صلاحیت اعلام و حمایت حزب مطبوع خویش را، در انتخابات نهم از نامزدی جناب آقای کروی اعلام می‌دارند.

در خصوص مسئله هسته‌ای معتقدند که، تنها راه برون رفت از این وضعیت، برگزاری رفراندوم ملی در این زمینه است!

توزیع عادلانه ثروت‌ها، لازمه مقابله با تهدیدها

امروزه با عنایت به چالش‌های بین‌المللی و برخی تهدیدها، مشارکت مردم در عرصه یقینی، سرنوشت یک نیاز جدی جامعه ایران است. ایده مردم‌سالاری و تثبیت نهادهای مدنی و احزاب، با توجه به آموزه‌های دینی و جهانی و عقلی، عملی‌ترین ایده گسترش و تعمیق مشارکت مردم است. این یک فرصت گرانبها برای ما است. اگر مردم‌سالاری دینی و تثبیت نهادهای مدنی و تقویت احزاب، بهترین ایده برای گسترش مشارکت مردمی است و اگر مشارکت مردم یک نیاز جسمی است. پس، فرصت قطعی برای جامعه ما فراهم است.

احزاب، هسته اصلی نظام‌های مردم‌سالاری

لازمه استقرار نظام‌های مردم‌سالار، به معنی کامل آن، وجود احزاب و تشکل‌های سیاسی است؛ چون انتخابات رقابتی و فعال و بدون احزاب ممکن نیست و نیز بدون احزاب و تشکل‌های سیاسی، مشارکت نهادینه سیاسی رانمی‌توان تضمین کرد. بدون احزاب، تشکیل فراکسیون‌ها و هدایت صحیح کمیسیون‌های تخصصی در مجلس، ممکن نیست. و لذا نباید انتظار پاسخ‌گویی حاکمان و نظارت بر آن را داشت.

دخالت مردم در تعیین سرنوشت خویش، مستلزم مشارکت آنان در رأی دادن است و هر نوع مشارکت مستلزم رقابت بین رقیبان است و چون رقابت، هزینه‌بر و نیازمند صرف وقت، توان و منابع است و افراد به تنهایی تمایلی به صرف هزینه‌ها ندارند. لذا وجود احزاب سیاسی، امری ضروری است و لازمه و هسته اصلی نظام‌های مردم‌سالار است.

رفع موانع مردم‌سالاری، مقابله با تهدیدها

هر چند با پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ گام بلندی در استقرار نظام مردم‌سالاری برداشته شد، ولی با تشکیل حکومت اسلامی در ایران و تحقق مردم‌سالاری دینی، بین آنچه در عمل اجرا می‌شود و آنچه باید یک حکومت واقعی مردم‌سالاری دینی باشد، فاصله زیاد است. موانع مردم‌سالاری عبارتند از:

الف) استبدادزدگی و یکه‌تازی: تاریخ ایران، مملو از شاهان و حاکمان مستبد و

بازتاب اندیشه ۷۰

۵۰
فرصت‌های
عادلانه
توزیع کنید.
آن وقت
ادعای عدالت
داشته باشید

خودمختار بوده است. نظام شاهنشاهی و سلطنت فرو ریخت، اما نباید تصور کرد که، استبدادزدگی و یکه تازی نیز از جامعه ایران رخت بسته است.

عوامل زمینه ساز یکه تازی و بازگشت به دوران ستم شاهی عبارتند از: تمرکز قدرت، اختیارات بدون مسئولیت، پاسخگو نبودن نهاد قدرت، طولانی شدن زمامداری، عدم گردش نخبگان، منفعل شدن دستگاه‌های نظارتی.

ب) فرهنگ سیاسی مردم: این فرهنگ سیاسی ۲۵۰۰ ساله زمان بسیار طولانی لازم است، با این حال، باید توجه کرد که عوامل اصلی تأثیرگذار بر فرهنگ سیاسی، همان ایدئولوژی سیاسی، احزاب سیاسی، نخبگان سیاسی و رسانه‌های سیاسی هستند.

عوامل زمینه ساز و بازگشت به استبداد عبارتند از: محافظه کاری، نفاق انتخاباتی، عدم شفافیت در اعلام مواضع، برخورد کاسبکارانه در سیاست‌ورزی، تکروری در سیاست، فقدان روحیه کار جمعی، دیگران را مقصر جلوه دادن و خود را میرا دانستن و...

ج) دولت‌سالاری مبتنی بر درآمد نفت: کوچک شدن دولت و واگذاری امور به مردم به منزله کاستن از اقتدار دولت مردان است، که صاحبان مراکز قدرت، به آن رضایت نمی‌دهند. دولت تنها مجاز به دخالت در اموری است که، متعلق به حاکمیت همچون پول ملی، ارتش، سیاست خارجی و... است و باید چاره‌ای اندیشید و از حجم اختیارات دولت کاست. و چاقی دولت، مربوط به درآمدهای نفتی است که، خود را بی‌نیاز از مردم می‌بیند.

و) شکل‌ناپذیری جامعه مدنی: در ایران پس از انقلاب، به رغم اصل ۲۶ قانون اساسی، مبنی بر آزادی احزاب و جمعیت‌های صنفی و به رغم پرداخت یارانه و تأسیس خانه احزاب و صدور بیش از ۲۲۰ پروانه فعالیت برای احزاب، نمی‌توان مدعی استقرار احزاب قوی در ایران بود. یکی از مهم‌ترین دلایل و عوامل شکل‌ناپذیری جامعه مدنی در ایران، به‌ویژه احزاب مستقل، بی‌میلی و عدم اراده جدی حکومت، در این زمینه است.

ه) تحجر و دین‌زدایی: از دیگر موانع مهم و چالش‌های فکری در مقابل مردم‌سالاری دینی، تحجر و دین‌زدایی است. برخی متحجران با تکیه بر منابع سنتی و فقهی اسلام و تشیع با برخی عناصر لائیک، سکولار مخالف با حاکمیت ارزش‌های دینی در سطح اجتماعی به شدت مخالفت می‌کنند. گروه اول، تحجر، گم‌اندیشی، خشونت‌گرایی، سطحی‌اندیشی، ظاهر بینی، دخالت ندادن احکام عقلی، تجارب بشری و... مخالف «مردم‌سالاری» هستند و گروه دوم، با نادیده گرفتن ارزش‌های دینی و معتقدات مقبول مردم با بخش «دینی» مخالف‌اند. نزاع این دو گروه، بیش از آنکه نزاع تئوریک و نظری باشد، بیشتر برای کسب قدرت است.

برون رفت از این معضل، التزام به رأی مردم است و جز در مواردی که، شریعت بین در منابع اصلی، اسلام نظر قاطع دارد، در بقیه موارد، باید موارد اختلافی را، با مراجعه به آرای عمومی حل کرد. هر چند برخی موارد از نظر عامه مردم، مخالف نظر حاکمان باشد.

● اشاره

سخنان جناب آقای کواکبیان از جهات متعددی قابل تأمل است که به برخی از آنها اشاره می‌شود:

۱. در خصوص پیشنهاد هسته‌ای آقای کواکبیان باید گفت: اینکه برای برون رفت از هر امری پیشنهاد برگزاری رفراندوم دهیم نه عاقلانه است نه هزینه‌های سنگینی که از این بابت باید متحمل شد به ما چنین اجازه‌ای می‌دهد و نه در دنیا چنین چیزی مرسوم است. اصولاً وقتی در قانون اساسی این میثاق ملی، همه راه‌کارهای حل مشکلات بیان شده است، ضرورتی به مراجعه به رفراندوم در هر مسئله جزئی وجود ندارد.

۲. برخلاف تصور ایشان نیاز فوری و اولیة مردم، حفظ و تقویت نظام اسلامی است زیرا؛ مبنای تقویت مشارکت سیاسی نظام اسلامی است، که پس از انقلاب اسلامی، زمینه‌های مشارکت مردمی را فراهم نمود. البته تقویت مشارکت سیاسی، یکی از عوامل حفظ نظام اسلامی خواهد بود.

۳. متأسفانه از آنجایی که احزاب سیاسی در طول تاریخ ایران، کارنامه روشن و درخشانی از خود به یادگار نگذاشته‌اند، باید به مردم ایران حق داد که، با دیده بدبینی به احزاب نگاه کنند. این وظیفه احزاب و تشکل‌های سیاسی است که، ثابت کنند همچون حزب توده، در کودتای ۲۸ مرداد و یا سازمان مجاهدین (منافقین) انقلاب، و یا برخی گروه‌های افراطی پس از انقلاب اسلامی، که فقط به دنبال منافع شخصی و قدرت‌طلبی بودند، تنها به دنبال منفعت و قدرت‌طلبی و سودجویی خویش نیستند.

پرداختن صرف به مسائل جنجال‌برانگیز و فرصت‌سوز و عدم پرداختن به مسائل اساسی جامعه اسلامی، از جمله آسیب‌های بزرگی است که، گریبان‌گیر احزاب سیاسی جامعه است.

۴. اینکه نظام اسلامی مادر شرایط ایده‌آل بسر نمی‌برد و به دلیل مشکلاتی که دشمنان برای آن ایجاد کردند، تا یک نظام ایده‌آل اسلامی و مردم‌سالاری دینی فاصله دارد، شکی نیست.

۵. بررسی این سؤال هم برای ما باقی است که، چرا با وجود تأسیس و اعطای مجوز فعالیت به بیش از ۲۲۰ حزب فعال در کشور، هنوز نمی‌توان مدعی استقرار احزاب قوی در ایران بود! آیا دلیل عدم موفقیت احزاب را نباید در فاصله گرفتن آنان از مطالبات واقعی مردم قلمداد کرد؟

بازتاب اندیشه ۷۰

۵۲
فرصت‌های
عدالانه
توزیع کنید،
آن وقت
ادعای عدالت
داشته‌باشید